

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Musiikki

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Luonnos ei toteuta direktiivin vaatimuksia, vaan siinä on lähdetty harmonisoinnin sijaan hakemaan Suomeen omanlaisia ratkaisuja, jotka eivät edistä direktiivin asettamia tavoitteita mm. tekijöille taattavan korkeatasoisen suojan vaatimuksesta. Kyseessä ei ole modernisointi, vaan lähinnä sisältöjen käyttäjien eduksi tehty esitys, jolla heikennettäisiin oikeudenhaltijoiden asemaa ilman kunnollisia perusteluja tai vaikutusarviointia. Esimerkiksi opetusta koskeva rajoitus on radikaali heikennys tekijöiden asemaan, jonka vaikutukset on kokonaan ohitettu. Sopimista koskevat kohdat eivät edistä tekijöiden asemaa. Samoin 17 artiklaan liittyvät ehdotukset, kuten 6 a luku ja uusi TekL 23§ ovat niin ongelmallisia, että jopa niihin kommentointi on vaikeaa, kun direktiivin systematiikkaa ei noudateta. Luonnos on paikoin suorastaan direktiivien vastainen, se mm. antaisi luvan kopioida nuotteja tietoyhteiskuntadirektiivin vastaisesti ja ohittaa DSM-direktiivin vaatimuksen säätää siitä, että verkkosisällönjakopalvelu suorittaa yleisölle välittämisen tai saataville saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjien lataamaan aineistoon. Luonnoksessa on lähdetty rikkomaan tekijänoikeuden traditiota Suomessa ehdotuksin, jotka ovat myös direktiivin tarkoittaman laajuuden ulkopuolella (esimerkiksi 14 § ja 23 §). Luonnoksessa perustelutekstit ja säädökset ovat paikoin ristiriitaiset. Säädökset herättävät paljon kysymyksiä ja tulkintatilanteita, ja esimerkiksi musiikin käyttäjien osalta seuraukset olisivat suorastaan kaoottiset. Luonnos sisältää paljon uusia tulkinnanvaraisia termejä, joilla ei ole vakiintunutta sisältöä ja jotka ovat omiaan lisäämään epäselvyyttä ja vaikeutta teosmarkkinoilla (tarkoituksen edellyttämä laajuus, toissijainen, satunnainen, hyvän tavan mukainen). Toimiva digitaalinen kansalaisyhteiskunta tarvitsee selvät ja helpot puitteet teosten käytölle, ja laajat sopimuslissensijärjestelmät tukemaan käytön helppoutta samalla, kun tekijät saavat käytöstä kohtullisen korvauksen. Esitys laiminlyö sen säätämisen, että verkkosisällönjakopalvelu suorittaa yleisölle välittämisen tai saataville saattamisen. Tästä laiminlyönnistä seuraa, että implementointiesitys lähtee virheelliseen suuntaan eikä vastaa direktiiviä, ei toteuta sen tavoitteita ja tekisi Suomesta täysin omanlaisensa lainsäädännön saarekkeen EU-alueella. Luonnos sivuuttaa direktiivin 17 artiklan sisäisen systematiikan ja EU-lainsäätäjän huolellisesti muotoileman rakenteellisen tasapainon. Tämä laiminlyönti ja luonnokseen sisältyvät direktiivin vastaiset ratkaisut johtaisivat tosiasiaissa siihen, että luovien alojen omaisuudensuoja ja mahdollisuus lissensioida aineistot direktiivin tavoitteena olevilla tasapainoisilla markkinoilla vesitetään verkkosisällönjakopalveluiden eduksi. Direktiivi on pantava voimaan Suomessakin niin kuin se on tarkoitettu. Esitysluonnos loisi Suomen markkinoille direktiivistä olennaisesti poikkeavan "Suomen mallin". Tämä ei ole omiaan luomaan oikeusvarmuutta EU:n sisämarkkinoilla. Lainsäädännön arviointineuvoston on myös välttämätöntä tutkia tämä esitys, jolla on paljon vaikutuksia yhteiskunnan, tekijöiden ja kansalaisten elämään. Luonnos on jyrkkä poikkeama kotimaisesta lainsäädäntöperinteestä sekä pohjoismaisesta tekijänoikeuden kehittämisen yhteisestä traditiosta. Perinteinen komiteanmietintö olisi ollut tarpeellinen työkalu tässä asiassa. On seurattava muiden pohjoismaiden säädöstyötä ja palautettava asia kokonaan valmisteluun.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeasuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Luonnos ei ole tasapainossa, vaan lisää perusteetta ja direktiiviä paljon pidemmälle tekijänoikeuden rajoituksia tekijöiden haitaksi ja teosten käyttäjien eduksi. Sekä kaupallisten toimijoiden että muun yhteiskunnan etu otetaan täysimittaisesti huomioon ja tekijöiden edut pyritään minimoimaan. Suhteellisuus on kadonnut: yhteiskunnan sivistyksellisten etujen vuoksi on kyllä perusteltua säätää tekijänoikeudellisia rajoituksia, mutta silloin voidaan varmistaa yhteiskunnan edut esimerkiksi sopimuslisenssimekanismeja kehittämällä. Nyt ehdotetaan täysimääräisiä rajoituksia tilanteisiin, joissa sopimuslisenssi toimii – ilman vaikutusarviointia tai ns. kolmivaihetestiä. Direktiivissä tuodaan selkeästi esiin, että tavoitteena on vahvistaa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa tekijänoikeuden hyödyntämistä koskeissa sopimussuhteissa (myös luonnoksen s. 10). Kuten direktiivin johdannossa (72,75) todetaan: tekijät ja esittävät taiteilijat ovat lisenssin myöntäessään, myös omien yritystensä välityksellä, yleensä heikommassa sopimusasemassa. Koko luvun implementointia tulisi tarkastella näistä lähtökohdista käsin, mutta näin ei luonnoksessa ole tapahtunut. Luonnos vahvistaa lähinnä teosten käyttäjien asemaa (joitakin pieniä, esimerkiksi äänikirjaa koskevia detaljeja luluunottamatta). Esimerkiksi 18 artiklan oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen sivuutetaan. Kaiken kaikkiaan sopimussuhteiden sääntelyä koskevat 18-23 artiklat on implementoitu minimitasolla tai direktiivin vastaisesti, tai jätetty kokonaan implementoimatta (esimerkiksi vaihtoehtoista riidanratkaisua koskeva edellytys). Luonnos ei vastaa direktiivin sisältöä ja tavoitetta parantaa tekijöiden asemaa, vaan se monin paikoin heikentää sitä. Luonnos ei ole tasapainoinen eri intressiryhmien etujen yhteensovittamisessa, vaan menee huomattavasti direktiiviä pidemmälle käyttäjälähtöisessä asenteessa unohtaen tekijöiden oikeudet edut. Perinteisesti Suomessa on katsottu (esim. KM 2002:5), että tekijänoikeuslainsäädännön keskeisenä tavoitteena on edistää henkistä luomistyötä sen eri muodoissa. Tunnustamalla tekijöiden oikeuden määrätä teostensa hyväksikäytöstä yhteiskunta kannustaa luovaa toimintaa. Tekijänoikeus edistää luovaa työtä tunnustamalla tekijälle yksinoikeuden määrätä teoksesta. Toisaalta tekijänoikeuteen voidaan tehdä rajoituksia perustuen sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin etuihin. Rajoituksia tulkitaan suppeasti ja niiden täytyy täyttää tietyt ehdot (mm. direktiivin johdanto, kohta 6). Nyt käsillä oleva luonnos muuttaa näitä perusteita ja toteaa, että tekijänoikeuslainsäädännön tavoite on vain teosten saatavuuden edistäminen. Täten luonnos ei ole tasapainoinen, vaan muuttaisi koko lainsäädännön painopistettä ja on suorastaan tekijävastainen. Lisäksi tekstistä paistaa läpi huolestuttava muutos tekijänoikeusajattelussa, ikään kuin vain kaupallisesti menestynyt hyödyntäminen olisi relevanttia teosten käyttöä, ja kaikki muu olisi otettavissa pois tekijän määräysvallasta. Tekijänoikeuslain on lähdeittävä totutuista lähtökohdista: tekijällä on yksinomainen määräysvalta teoksesta, ja kaikenlainen teoksen käyttö ja hyödyntäminen on tekijän oikeuksien piirissä, riippumatta siitä, kuinka paljon euroja teoksen hyödyntäjä käytöstä itselleen saa tai tavoittelee merkittävää kaupallista etua lainkaan. Vasta painavalla yhteiskunnallisella perusteella voidaan rajoittaa tätä lähtökohtaista tekijän henkistä omaisuutta ja kyseessä on siis yhteiskuntapolitiikan väline. Tätä politiikkaa direktiivin on tarkoitus harmonisoida.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

Olennaista olisi säätää direktiivin edellyttämällä tavalla 18 artiklan mukaisesta asianmukaisesta ja oikeasuhtaisesta korvauksesta sekä järjestää 21 artiklan mukainen vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijällä on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen teoksensa käytöstä (art. 18). Periaatteesta tulisi säätää asiaa koskevalla uudella säännöksellä, kuten Ruotsissa esitetään tehtäväksi. Ruotsin esityksen mukaan on syytä olettaa, että laissa säädetty oikeus kohtuulliseen korvaukseen vahvistaa tekijöiden asemaa, ja siksi direktiivin periaate on syytä panna täytäntöön.

Esityksessä on jätetty säätämättä vaihtoehtoisesta, matalan kynnyksen riitojenratkaisumekanismista tekijöille (art. 20). Luonnoksessa on tunnistettu se, että yksittäisillä sisällön tuottajilla ei ole mahdollisuuksia käynnistää oikeudenkäyntejä, mutta unohdettu, että tilanne on sama yksittäisillä tekijöillä. Ratkaisu ilmentää hyvin koko esitystä leimaavaa epätasapainoa tekijöiden ja käyttäjien aseman ja etujen välillä.

Kuten direktiivin 72 johdantokappaleessa todetaan, tekijät ja esittävät taiteilijat ovat heikommassa sopimusasemassa myös toimiessaan yritystensä kautta. Tämän takia on tärkeää, että asiakokonaisuuteen liittyvät tekijänoikeuslain säännökset ulotetaan omien yritystensä kautta toimiviin tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin. Samoin heikommassa asemassa ovat tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden perikunnat. Tärkeää on, että korvausta ja esimerkiksi tietojen saantia koskevat säännökset ulotetaan myös heihin.

Tekijänoikeuslain 21 §:n jumalanpalveluspoikkeuksesta tulee 21 §:n käsittelyn yhteydessä luopua kokonaan, kuten on ehdotettu jo HE 28/2004.

Lisäksi yhdymme Kopioston asiasta lausumaan sopimuslisenssien ja korvausoikeuden kehittämistä.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Määritelmää on tarkennettava (2 artiklan tekstin- ja tiedonlouhinnan määritelmä tulee lisätä) ja säännös tulee rajata direktiivin tarkoittamiin tilanteisiin.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Nuottilehtien osalta luonnoksen 14 §:n ehdottama vapaa käyttöoikeus opetuksessa on ristiriidassa sekä DSM-direktiivin että tietoyhteiskuntadirektiivin kanssa. Tällaista rajoitusta ei nuottien osalta voida säätää.

Opetus on tyypillisesti sellainen tarkoitus, jossa yhteiskunnan sivistykselliset edut on tasapainotettava tekijöiden etujen kanssa ja varmistettava laajasti teosten käyttömahdollisuudet opetuksessa myös digitaalisen käytön osalta ilman, että oikeuksien hankkiminen on epäselvää tai hankalaa. Tämä tavoite on saavutettavissa sopimuslisenssijärjestelyin ja sovittua korvausta vastaan ilman, että tekijöiden keskeisiä oikeutettuja taloudellisia etuja poljetaan. Vain sikäli kuin sopimuslisenssiä ei ole järjestettävissä, voitaisiin järjestelyä täydentää voimakkaammin tekijän suojaan kajoavalla rajoituksella. Ruotsin säädösluonnoksessa on valittu tämä lähtökohta.

Luonnoksen esittämä vaihtoehto on ylimitoitettu: laaja tekijänoikeuden rajoitus jonkinlaisella määrittelemättömällä korvausoikeudella ja ilman direktiivin tukea. Luonnoksessa sallitaan vapaasti sisäisessä opetusikäytössä teosten kappaleen valmistaminen ja saataviin saattaminen, kunhan kyseessä ei ole koulutusmarkkinoille tarkoitettu teos. Ensinnäkin poikkeusta säädettäessä on täysin unohdettu direktiivin rajattu tavoite sallia aineiston digitaalinen käyttö yksinomaan opetuksen havainnollistamisessa. Havainnollistaminen viittaa teosten osion tai otteiden käyttöön (johdanto, kohta 21). Lisäksi DSM-direktiivin 5 artiklan 2 kohta on ohitettu: siinä mainitaan ensisijaisesti koulutusmarkkinoille suunnatun materiaalin lisäksi juuri nuotit.

Esimerkiksi nuottien valokopiointi ja digitaalinen käyttö taiteen perusopetuksessa ei ole sellaista käyttöä, jossa otteella tai katkelmalla havainnollistetaan jotakin asiaa, vaan opetuksen keskeinen työkalu ja sisältö. Nuottien käyttö opetuksessa on erittäin relevantti osa niiden markkinaa, vaikka ne eivät olekaan vain oppimateriaaliksi tarkoitettuja. Poikkeus ei täytä yhtäkään kohtaa kolmivaihetestistä (johdantolauseen 6 kohta): kyseessä ei ole erityistapaus (havainnollistaminen) vaan laaja yleispoikkeus, se koskee juuri aineiston tavanomaista hyödyntämistä (kokonaiset nuotit) ja haittaa kohtuuttomasti oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja (vakiintunut lisensointitoiminta ja kollektiivikorvausten tärkeä merkitys taiteilijoille). Jo tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan a-alakohta rajaa valokopioimalla tapahtuvan kappaleen valmistamisen sallituista poikkeuksista ulos nuottilehdet.

On käsittämätöntä, että luonnoksessa todetaan ilman minkäänlaista vaikutusarviointia tulkinta, että tällä laajamittaisella rajoituksella ei olisi kielteistä vaikutusta tekijöiden etuihin (luonnos s. 42). Vaikutus on merkittävä, erityisesti kun poikkeus on kirjoitettu täysin muuksi kuin direktiivin tarkoittamaksi opetuksen havainnollistamiseksi. Kopioston kautta maksettavat kollektiiviset tekijänoikeuskorvaukset esimerkiksi nuottien kopioinnista ovat osa suomalaisen taidemusiikin rahoitusta ja sitä kautta myönnetään mm. apurahoja säveltäjille, joka edistää uusien teosten syntymistä. Musiikin kustantajien kannalta kannustinvaikutus julkaista ja levittää nuotteja heikkenee, josta saattaa seurata aiempaa kapeampi materiaalivalikoima opetukseen.

Esitettyssä sanamuodossa ja laajuudessa ehdotettu säännös ei siis ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus. Ehdotettu rajoitus ei ole tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien osalta oikeasuhtainen ja tasapainoinen ja se muuttaa teosten käyttötilanteet käyttäjän näkökulmasta entistä epäselvemmiksi ja oikeudellisesti epävarmemmiksi.

Muutosehdotus: Ainoastaan niissä tapauksissa, kun sopimuslisenssiä tai muuta kattavaa lisenssiä ei ole saatavilla, sovellettaisiin DSM-direktiivin 5 artiklan mukaista rajoitusta opetuksen havainnollistamiseen otteilla. Sitä, että lisenssin ehdoista ei ole päästy sopimukseen, ei tule tulkita siten, että lisenssintilanteita ei olisi saatavilla. Ruotsissa direktiivin 5 artiklan

implementoinnissa tämä on otettu lähtökohdaksi ja todettu se täysin direktiivin edellytysten mukaiseksi (Ruotsin lakiesityksen 13 §).

Mikäli tekijän yksinoikeutta rajoitetaan enemmän kuin sopimuslisenssijärjestelyin, ei rajoitus voi koskea kuin vähäisiä otteita ja havainnollistamista ainakaan nuottimateriaalin osalta (esimerkiksi korkeintaan 5 % teoksesta). Opetuksen havainnollistaminen vertautuu siteeraukseen. Poikkeus ei voi koskea tavanomaista kokonaisten teosten nuottien käyttöä musiikin opetustilanteissa.

Vaikutusarvioinnissa tulee ottaa huomioon, että jos sopimuslisenssin alaa laajennetaan, tulee myös korvausten kasvaa.

Muilta osin yhdyimme Teoston ja Kopioston asiassa lausumaan.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Yhdymme Teoston ja Kopioston asiassa lausumaan.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston ja Kopioston asiassa lausumaan.

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Tekijänoikeuslain 21 §:ään ehdotettu muutos tarkoittaisi elokuvien sisällyttämistä tekijänoikeuden rajoitukseen, jonka mukaan teosta saa esittää jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Tähän muutokseen ei kuitenkaan ole perusteita; luonnoksen perusteluiden sivulla 15 todetaan virheellisesti, että ehdotettu muutos perustuisi DSM-direktiivin 5 artiklaan. 5 artiklassa ei tällaista ole edellytetty.

Luonnoksen s. 15 ja s. 81 virheellisesti väitetään, että TekL 21 §:n ja elokuvateos-käsitteen tulkinta olisi viime vuosikymmenen aikana alkanut muuttua niin, että pykälän tarkoituksena elokuvateoksena pidetään mitä tahansa audiovisuaalista aineistoa. Elokuvateoksen käsite on tulkittu laajasti jo Bernin sopimuksesta lähtien ja se on ymmärretty vastaavalla tavalla läpi vuosikymmenien oikeuskirjallisuudessa sekä tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa.

Vapaan julkisen esittämisen oikeus on merkittävä poikeus tekijän yksinoikeuteen, sillä tekijällä ei ole mitään määräysvaltaa asiassa eikä myöskään oikeutta korvaukseen. Poikkeuksen laajentaminen ei ole perusteltua, kun sama tavoite voidaan saavuttaa Kopioston ehdottamin menettelyin. Julkista esittämistä koskeva poikkeus on käytössä myös muissa Pohjoismaissa ja myös muualla elokuva- ja näytelmäteokset on rajattu poikkeuksen ulkopuolelle. Ruotsin säädösluonnoksessa tätä rajausta ei

ole ehdotettu muutettavaksi. TekL 21 §:n muuttamisen sijasta audiovisuaalisten teosten opetuskäytön voisi järjestää sopimuslisenssinä.

Ehdotettu rajoitus aiheuttaa merkittäviä taloudellisia menetyksiä kotimaisille audiovisuaalisen alan tekijöille, mukaan lukien av-tuotannoissa käytettävän musiikin tekijöille. Perusteluissa ei ole huomioitu tätä muutoksen tekijöille aiheuttamaa vaikutusta.

Muutosesitys: opetuspoikkeus voidaan säilyttää ennallaan ja kehittää sopimuslisenssin kautta tapahtuvaa käytön järjestämistä helposti ja keskitetysti. Tältä osin yhdyimme Kopioston asiassa esittämään.

Muutosesitys: 21 §:n jumalanpalvelusta koskeva poikkeus ei ole perusteltu ja sitä onkin ehdotettu poistettavaksi jo pitkään (esimerkiksi HE 28/2004). Muutos voidaan toteuttaa tässä yhteydessä kansallisena tarpeena. Suomen Säveltäjät toimittaa asiasta mielellään muistion.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

TekL 64 c §:ssä tulee viitata myös 14 §:n sopimuslisenssisääntöön, jotta ehdotettu säännös on DSM-direktiivin mukainen. Artiklassa 5(3) säädetty 5 artiklan rajat ylittävä vaikutus nimittäin koskee myös sopimuslisenssiä, koska 5 artiklan mukaiset käyttötarpeet voidaan sen 2 kohdan mukaan toteuttaa myös sopimuslisenssillä.

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Nykyisen, selvärajaisen sovellusalueen sijasta ehdotetaan siirryttäväksi avoimeen, laajaan ja kokonaisuutena vaikeasti hahmotettavaan kulttuuriperintölaitosten joukkoon. Yhdyimme Kopioston asiassa lausumaan.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia.

Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Yhdymme Kopioston asiassa lausumaan.

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Yhdymme Kopioston asiassa lausumaan.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täytyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Kyllä, mutta kriteereitä tulee muuttaa. Miten? [Kaupallisen saatavuuden kriteeri on riittämätön. Se soveltuu kirjastoihin, mutta kulttuuriperintölaitoksen kokoelmat koostuvat myös uniikeista teoksista tai yksityishenkilöiden arkistoista. Esitys sivuuttaa näihin, julkistamattomiin teoksiin liittyvät kysymykset. Direktiivin johdosta säädettävät, teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa koskevat lakimuutokset on rajoitettava koskemaan julkistettuja teoksia. Yhdymme Kopioston asiassa lausumaan.]

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

Pidämme perusteltuna HE:n kantaa, että vastuu tietojen ilmoittamisesta EUIPO:n tietokantaan on ensisijassa kulttuuriperintölaitoksilla.

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston ja Kopioston asiassa lausumaan.

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Tästä kohdasta puuttuu vaihtoehto kannatamme muutettuna. Yhdymme Teoston ja Kopioston asiassa lausumaan.

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston asiassa lausumaan.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Yhdymme Teoston asiassa lausumaan.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista veloitetta tiedottaa tekijöille sopimuslisensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä veloitteita tulisi asettaa?

Yhdymme Teoston asiassa lausumaan

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensiointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston asiassa lausumaan.

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensiointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston asiassa lausumaan.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista

olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaisen korvaukseen on sisällytettävä lakiin. Perusteluissa puhutaan harhaanjohtavasti jatkuvasti direktiivin käsittelevän korvausta vain kaupallisesta hyödyntämisestä. Näin ei ole asia, vaan kaikenlainen hyödyntäminen on tekijän määräysvaltaan kuuluvaa.

Vuonna 2015 voimaan tullut tekijänoikeuslain 29 § koskee kohtuuttoman sopimusehdon sovittelua teoksen alkuperäisen tekijän luovuttaessa oikeuksiaan edelleen. Toisin kuin kysymyksenasettelussa annetaan ymmärtää, ei kyseinen sovittelusäännös tarkoita, että asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen periaate olisi Suomessa lain tasoisena voimassa, vaikka 29 § mahdollistaakin myös luovutuksesta maksettavan korvauksen sovittelun. Tekijänoikeuslaista puuttuu tällä hetkellä säännös, joka turvaisi korvauksen kohtuullisuutta jo alun perin (vs. jälkiperäisesti toteutettava sopimusehdon sovittelu).

TekijäL 29 § lisääminen lakiin oli lähinnä informatiivinen muutos, sillä vastaava oikeustila oli olemassa jo oikeustoimilain perusteella. Muutoslain esitöissä (HE 181/2014, s. 46) todetaan: "lausuntojen pohjalta muutettu esitys antaa mahdollisuuden tekijänoikeusalaalla tapahtuvaan neuvottelukulttuurin muutokseen, jota opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa --- laajemmat nykyistä oikeustilaa muuttavat säännökset tulisivat harkittaviksi, jos nyt ehdotettavat säännökset eivät tuo toivottua muutosta". Luonnoksessa ei ole arvioitu millään tavalla nykytilaa sen suhteen, toteutuuko ns. kohtuullisen korvauksen periaate Suomessa. Tietoa asiasta olisi ollut saatavilla runsaasti. Tilanne luovilla aloilla ei ole vuoden 2014 jälkeen parantunut, vaan tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden heikompaa neuvotteluasemaa käytetään edelleen hyväksi. Eri taiteenalojen korvauskäytännöt on nostettu esiin myös vuoden 2019 hallitusohjelmakirjauksessa. Kirjauksen mukaan "minimikorvausten määrittelyä eri taiteenaloilla korvauskäytäntöjen yhtenäistämiseksi selvitetään".

Nykytilan huolellinen arviointi suhteessa vuonna 2015 toteutuneisiin lainsäädännön muutoksiin olisi osoittanut, ettei 29 § muutettunakaan riitä toteuttamaan direktiivin vaatimusta asianmukaisen ja kohtuullisen korvauksen toteutumisesta. Valmistelua on tältä osin pidettävä vakavasti puutteellisena. Luonnos ei sisällä sellaisia muutoksia, jotka parantaisivat tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa hyödyntämissopimuksissa.

Nyt esitetty luonnos kaventaisi oikeustoimilain sovittelusäännöstä vastannutta tilaa entisestään. On syytä olettaa luonnosehdotuksen lisäysten tarkoittavan listaa monenlaisista tilanteista, joissa kohtuullistamista ei tarvita: jos kaupallinen arvo ei ole tarpeeksi suuri tai luova panos voidaan argumentoida olevan jotain muuta kuin keskeisin. Säännöksen soveltamisala siis kapenee. Perustelut sisältävät lisäksi täysin vääransuuntaista päättelyä sopimussuhteista. On virheellistä olettaa, että esimerkiksi rojaltsopimus olisi lähtökohtaisesti tekijän kannalta asianmukainen ja oikeasuhtainen.

Oikeasuhtaisuuden käsite on myös määritelty luonnoksessa virheellisesti siten, että sen katsotaan tarkoittavan vain tekijän panosta suhteessa teoksen mahdollisiin muihin tekijöihin. Määritelmä ei perustu direktiiviin. Yksityiskohtaisissa perusteluissa käytetty esimerkki oikeasuhtaisuuden määrittelystä on tulkintaa liian voimakkaasti ohjaavana poistettava. Poistettava on myös pohdinta siitä, että jos teoksen luomiseen käytetystä ajasta on maksettu palkkaa, voisi kohtuullistaminen tulla kyseeseen vain, jos se on tehty osittain palkatta. Työsuhteessa tehdyn teoksen erilainen kohtelu ei perustu direktiiviin. Palkkaa maksetaan tehdystä työstä. Lopullisesta versiosta tulee poistaa kaikki viittaukset tekijöiden saamiin palkkoihin, sillä tekijänoikeuslailla ei ole tarkoitus säätää työsopimuslakiin kuuluvista palkka-asioista.

Luonnoksessa on viitattu tekijäjärjestöjen ehdotukseen, jonka mukaan tekijöiden asemaa sopimussuhteessa tulisi vahvistaa kollektiivisella sopimisella. Kollektiivinen sopiminen yhtenä mahdollisena mekanismina vahvistaa tekijöiden asemaa sopimussuhteissa on nimenomaisesti mainittu direktiivin johdantolauseessa 73. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi kollektiivinen sopiminen on yliolkaisesti tyrmätty väittämällä, että itsensäyöllistäjien kollektiivinen sopimusoikeus saattaisi olla kilpailuoikeuden vastaista, eikä tekijänoikeuslailla voida vahvistaa kilpailuoikeuden vastaisia menettelyjä.

Kuitenkin myös luonnoksessa todetaan, että esimerkiksi Saksassa on jo olemassa kollektiivisen sopimisen menettely turvaamassa tekijöiden neuvotteluasemaa. Itsensäyöllistäjien kollektiivinen sopiminen on mahdollista myös esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa ja Irlannissa. Luonnoksessa ei ole myöskään millään tavalla viitattu tai perehdytty komission meneillään olevaan selvitykseen itsensäyöllistäjien kollektiivisesta neuvotteluoikeudesta. Selvityksen on tarkoitus valmistua vielä vuoden 2021 aikana. Todettakoon lisäksi, että EU:n ministeriöneuvosto on jo vuonna 2018 ilmaissut, ettei kilpailuoikeus ole este sille, että itsensäyöllistäjät neuvottelisivat työehdoistaan kollektiivisesti.

Pidämme esityksen valmistelua tältä osin täysin puutteellisena. Taiteilijat tarvitsevat suojakseen oikeustoimilakia paremman ja tarkemmin määritellyn suojan oikeuksista sopimiseen ja tämä edistäisi koko teosmarkkinoiden toimivuutta ja tasapainoa.

Muutosehdotukset:

1. Lisätään tekijänoikeuslakiin uusi, asianmukaista ja oikeasuhtaista korvausta koskeva pykälä:

”Kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.

Maksettu korvaus on sopimuksen tekohetkellä asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen. Tämä ei poista oikeutta lisäkorvaukseen artiklan 20 mukaisesti, mikäli kollektiivisesti ei ole sovittu hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin tuloihin liittyvästä lisäkorvauksesta.”

2. Täydennetään tekijänoikeuslain voimassa olevaa 29 §:ää uudella, direktiivin artiklaa 20 vastaavalla momentilla:

”Tekijöillä ja esittävillä taiteilijoilla tai heidän edustajillaan on oikeus vaatia asianmukainen ja sopiva lisäkorvaus osapuolelta, jonka kanssa he ovat tehneet sopimuksen oikeuksiensa hyödyntämisestä, tai tällaisen osapuolen oikeudenomistajilta, kun alun perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi verrattuna kaikkiin teosten tai esitysten hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin, ellei tästä ole olemassa sovellettavaa kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyä sopimusta, jossa määrätään vastaavasta mekanismista.”

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Vastustamme ehdotusta avoimuusperiaatteen (19 art) implementoinniksi. Jo otsikko "oikeus selvitykseen kaupallisesta hyödyntämisestä" vie harhateille, pitäisi olla: hyödyntämisestä.

Ehdotus ei ole direktiivin mukainen. Ehdotuksessa on useita selkeitä puutteita direktiivin sisältöön ja sanamuotoon verrattuna. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijät ja esittävät taiteilijat saavat säännöllisesti ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä käytöstä ja siitä syntyneistä tuloista. Tämä tulee kirjata lakiin. Johdantolauseessa 75 korostetaan vaatimuksia: tyhjentäviä, viimeaikaisia tietoja kaikista hyödyntämistavoista ja kaikista kyseeseen tulevista tuloista maailmanlaajuisesti ja niin säännöllisesti, kuin olisi tarkoituksenmukaista kullekin alalle, mutta vähintään vuosittain.

Luonnos epäonnistuu kokonaisvaltaisesti direktiivin implementoinnissa. Jo otsikko teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä on virheellinen: kaikki hyödyntäminen on avoimuusveloitteen piirissä. Voimakkaat ilmaiset avoimuuden sisältöveloitteista on kuitattu termillä ”hyvän tavan mukainen”, jolla ei ole mitään vakiintunutta sisältöä olemassa. Sen sijaan, että tekijän ja esittävän taiteilijan sopimuskumppanilla olisi direktiivin mukaisesti vahva velvollisuus raportoida teoksen kaikki hyödyntäminen ja saadut tulot, ehdotettu 30 § on listaus epämääräisen ”hyvä tavan” perusteista, joilla tekijän ja esittävän taiteilijan sopimuskumppani voi käytännössä välttää raportoinnin.

Luonnos perustelee virheellisesti myös työsuhteisten tekijöiden asemasta, että he ovat useimmiten selvillä teosten hyödyntämisestä (s. 92). Näin ei välttämättä ole.

Säädösehdotus on myös vakavasti puutteellinen. Ehdotuksesta puuttuvat seuraavat direktiivin kohdat ja edellytykset kokonaan:

1. Ehdotuksessa selvitysvelvollisuus koskee ainoastaan kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja. Direktiivin mukaan raportointivelvollisuus koskee kaikkea hyödyntämistä. Tekijöille ja esittäville taiteilijoille on olennaista saada tietoa teostensa kaikenlaisesta hyödyntämisestä.
2. Ehdotuksesta puuttuu direktiivin edellyttämä tietojensaantioikeus ”vähintään kerran vuodessa”. Ehdotus jättää tämän täysin auki ja riippuvaiseksi epämääräisestä hyvästä tavasta.
3. Direktiivin mukaan raportoijalle aiheutuva hallinnollinen taakka ei poista raportointivelvollisuutta, vaan ainoastaan kohtuullistaa raportin sisältöä. Ehdotuksessa hallinnollinen taakka on peruste, jolla raportointivelvollisuus voidaan välttää kokonaan, varsinkin kun hallinnollinen taakka verrataan tekijän saamaan korvaukseen.
4. Direktiivin mukaan tekijän panosta ei oteta huomioon, mikäli tiedot pyydetään korvauksen kohtuullistamista varten. Ehdotuksesta on unohtunut kokonaan direktiivin 19 art. 4 kohta eli se, että raportointivelvoite on aina, kun tekijä tai esiintyvä taiteilija pyytää tiedot korvauksen kohtuullisuuden tarkistamista varten.
5. Ehdotuksesta puuttuu selkeä maininta ja perustelut siitä, että oikeus saada selvitys koskee sellaisenaan myös esiintyviä taiteilijoita. Pelkkä pykäläviittaus 45 §:ssä ilman selkeitä perusteluja on omiaan aiheuttamaan turhia tulkinta- ja epäselvyytilanteita.

30 §:n 2 momentti tulee sellaisenaan kokonaan poistaa ehdotuksesta. Ehdotus ei ole direktiivin mukainen. Ehdotettu momentti perusteluineen käytännössä poistaa direktiivissä säädetyn raportointivelvollisuuden tilanteissa, joissa teos on luotu työsuhteessa. Direktiivi ei anna valtioille liikkumavaraa siitä, että raportointivelvollisuudesta voitaisiin poiketa tekijän tai esittävän taiteilijan sopimussuhteen luonteen perusteella.

30 §:n 4 momentti tulee poistaa myös kokonaan. Ehdotuksella on tältä osin laajennettu perusteettomasti tekijän ja esittävän taiteilijan salassapitovelvoitetta ja samalla rajoitettu tietojen käyttömahdollisuutta. Rajoitus tietojen säilyttämisestä on keinotekoinen. Tekijänoikeuslaissa ei tule rajoittavasti säätää asioista, joista on säädetty jo muualla lainsäädännössä.

Lisäksi olisi pohdittava tekijöiden yhtiöiden ja perikuntien tiedonsaantimahdollisuuksia. On täysin mahdollista ja tuttuakin ilmiö, että taiteilijan tuotanto voi ampaista suureen menestykseen kuoleman jälkeen. Tämä tulisi ottaa huomioon kautta tekijänoikeuslain osana omaisuuden suoja.

Edellä mainitun johdosta ehdotus ei vastaa DSM-direktiivin 19 artiklaa ja se tulee kirjoittaa perusteluineen uudestaan. Avoimuusvelvoite tulee kirjata pakottavassa muodossa tekijänoikeuslakiin. Avoimuusvelvoitteen tulee olla kattava, joten ei tule säätää mahdollisuudesta poiketa avoimuusvelvoitteesta hallinnollisen taakan tai tekijän/esittävän taiteilijan panostuksen

vähäisyyden perusteella. Alakohtaiset erityispiirteet voidaan ottaa parhaiten huomioon kollektiivisopimuksin. Monilla aloilla tekijät saavat puutteellisesti tai eivät ollenkaan tietoja teostensa hyödyntämisestä. Tietojen saanti on olennainen edellytys sille, että tekijät ja esittävät taiteilijat voivat arvioida korvauksen kohtuullisuutta ja käyttää 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismia.

Muutosehdotus:

”Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden on oikeus saada säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä osapuolilta, joille he ovat lisensoineet tai siirtäneet oikeutensa, tai luovutuksensaajiltaan tai alilisensoijiltaan, varsinkin hyödyntämistapojen, kaikkien syntyneiden tulojen ja maksettavan korvauksen osalta. Tiedot ovat ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia, jos ne ovat vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaisia.”

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotettu ratkaisu perustuu vakavasti puutteelliseen tai olemattomaan nykytilan arviointiin ja täysin virheelliseen vaikutusarviointiin. Tämän takia sekä pykälä että sen perustelut on kirjoitettava kokonaan uusiksi.

Luonnoksen mukaan säädettäisiin oikeudesta perua oikeuden luovutus silloin, kun teosta ei ole LAINKAAN hyödynnetty. Näin ei lue direktiivissä. Lisäksi luonnoksessa ainoa hyödyntämiseen liittyvä termi on julkaiseminen. Ainoa purkutilanne siis on, että teosta ei ole lainkaan julkaistu ajassa 3 v + 6 kk. Aika on ensinnäkin todella pitkä eikä sama aika sovi eri aloille. Monien teosten osalta tämä minimaalinen edellytys on kenen tahansa luovutuksensaajan niin helppo täyttää näennäisesti, että tällä säädöksellä ei olisi mitään merkitystä, eikä direktiivin tavoite täyttyisi.

Nuottien osalta julkaiseminen on edelleen relevantti termi, mutta muuten musiikissa teoksen hyödyntämistä koskeva, esimerkiksi musiikkikustannussopimus pitää usein sisällään paljon muutakin kuin julkaisemisen. Musiikkikustantajan tehtävä voi olla esimerkiksi edistää teoksen lisensointia elokuvaan ja tv-ohjelmiin. Mikäli kustantaja ei tätä tee, pitäisi tekijän voida saada jo lain nojalla tämä oikeudenluovutus takaisin. Vaikuttaa siltä, että luonnosta tehtäessä ei ole edes pohdittu vaikutuksia eri teoslajien kannalta. Asiaa on onneksi käsitelty alan mallisopimuksessa: tekijällä on oikeus purkaa

sopimus ja pitää saamansa ennakko, jos kustantaja rikkoo sopimusta tavalla, jolla on olennaista merkitystä tekijälle, esimerkiksi ei julkaise tai edistä teosta niin kuin on sovittu.

Musiikkiteoksen osalta ehdotettu määräaika on todella pitkä. Nuottien osalta alan mallikustannussopimuksessa todetaan, että ellei muuta ole sovittu, kustantajan tulee julkaista teos a) pienimuotoisten teosten osalta viimeistään vuoden kuluessa aineiston toimittamisesta ja b) suurimuotoisten teosten osalta viimeistään kahden vuoden kuluessa aineiston toimittamisesta. Lisäksi tämän jälkeen kustantajan tulee huolehtia siitä, että teos on jatkuvasti yleisön saatavilla. Näin ollen kollektiivisesti laaditulla suositusmallilla on saavutettu vertailukohta, johon nähden säädösteksti on omiaan huonontamaan säveltäjien neuvotteluasemia.

Luonnoksen mukaan tekijällä ei olisi oikeutta perua oikeudenluovutusta sen jälkeen, kun teos on kerran julkaistu - ei edes silloin, kun teosta ei ole enää saatavilla. Julkaisemiselle ei ole asetettu minkäänlaisia määrällisiä tai laadullisia kriteereitä. On kestävä ajatus, että tekijä ei voisi saada oikeuksia takaisin missään tilanteessa ensijulkaisun jälkeen, vaikka minkäänlaista aktiivista hyödyntämistä ei olisi. Tällöin teokset eivät leviä yhteiskunnassa. Teosten hyödyntämiseen tulee liittää aktiivisuusvelvollisuus. Lainsäädännöllä ei saa mahdollistaa tilannetta, jossa teos on hyödyntämättä, tai sitä ei hyödynnetä aktiivisesti, mutta tekijän ei olisi mahdollista saada oikeuksiaan takaisin. Alakohtaiset erityispiirteet voidaan ottaa parhaiten huomioon kollektiivisella sopimisella. Tekijän oikeus pitää saamansa palkkio on tärkeää todeta lakitekstissä, pelkkä maininta perusteluissa ei riitä.

Luonnoksen mukaan työ- tai virkasuhteessa luodun teoksen osalta työnantajalle jäisi aina rinnakkainen oikeus käyttää teosta. Ehdotus on direktiivin vastainen. Toisin kuin perusteluissa mainitaan (s. 36–37), direktiivi ei jätä jäsenvaltioille tässä liikkumavaraa. Direktiivi ei mahdollista, että jäsenvaltio säätäisi kyseisen poikkeuksen tekijöiden ja esittävien peruuttamisoikeuteen. Jäsenvaltiot voivat säätää vain, että tekijät tai esittävät taiteilijat voivat halutessaan päättää sopimuksen yksinomaisen luonteen sen sijasta, että he peruuttaisivat lisenssin tai oikeuksien siirron (22 artiklan 2 kohta). Lisäksi jäsenvaltiot voivat säätää, että peruuttamisoikeudesta poikkeavat sopimusmääräykset ovat täytäntöönpanokelpoisia vain, jos ne perustuvat kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyyn sopimukseen (22 artiklan 5 kohta). Ehdotuksesta on täten välttämätöntä luopua.

Muutosehdotus:

”Kun tekijä tai esittävä taiteilija on lisensoinut tai siirtänyt teosta tai muuta suojattua aineistoa koskevat oikeutensa, hänellä on oikeus peruuttaa lisenssi tai oikeuksien siirto kokonaan tai osittain ja pitää saamansa palkkio, jos teosta tai muuta suojattua aineistoa ei hyödynnetä alan erityispiirteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa aktiivisesti ja tehokkaasti. Hyödyntäminen on aktiivista ja tehokasta, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaista.”

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissääntelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimuksiin liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Koska direktiivin pohjalta sorvatut luonnokset eivät sisällä tekijän sopimuskumppanin, esimerkiksi kustantajan aktiivista velvollisuutta edistää ja hyödyntää teosta, ja koska näin kirjattuna avoimuusvelvoite ei takaisi direktiivin edellyttämiä tietoja kustantajalta, on Suomen Säveltäjien vastustettava myös näitä kohtia.

Poistettavaksi ehdotettavan 33 §:n poistaminen saattaa heikentää tilannetta. Säädöksessä todettiin, että kustantajalla on sopimuksen aikana muitakin velvollisuuksia kuin julkaiseminen (voimassaolevassa 34 §:ssä on käsitelty purkuoikeus, jos teos on jätetty kokonaan julkaisematta, joten 33 §:llä on muitakin sisältöä, kuten ”tavanmukaisesti huolehdittava sen levittämisestä” ja muu teksti). Miten muutoksen voidaan ajatella vahvistavan tekijän asemaa sopimussuhteissa nykyiseen verrattuna (s. 94)?

Vastustamme myös luonnoksen ehdotusta poistaa sääntö, että tekijän omaksi jää käsikirjoitus tai muu teoksen kappale. Tällä voi edelleen olla merkitystä.

Vain äänikirjaa koskeva lisäys on jonkinlainen parannus säädöstekstissä.

Samoin tekijän asemaa huononnetaan luonnoksen 37 §:ssä. Siinä edellytettäisiin, että ”hyödyntäminen on lakannut”, joka on siis mahdollista täyttää täysin näennäisesti laittamalla teos jonnekin teoreettisesti tarjolle ilman, että teoksen leviämistä ja hyödyntämistä konkreettisesti edistetään. Voidaan olettaa, että oikeudenluovutuksen saaja tulkitsee kohtaa muodossa jos ”kaikki” hyödyntäminen on lakannut. Muutos on epäselvä ja huononnut aiempaan.

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitys vaikuttaa voimakkaalta kajoamiselta markkinoihin ja vaikutukset tieteellisen tiedon leviämiseen tulisi arvioida. Muuttaisiko tällainen Suomen malli kotimaisen tieteen leviämismahdollisuuksia kansainvälisesti jopa huonompaan? Vai olisiko varmasti kyse avoimen tieteen edistämisestä? Perustelut tuntuvat puutteellisilta. Varsinkin 2 momentin tallentamisoikeus ilman muiden tekijöiden lupaa tuntuu olevan räikeässä ristiriidassa tekijänoikeuden peruseriaatteiden kanssa.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu "erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat". Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty "vapaaksi". Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

-

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin "erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat". Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perusteella tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

9.5. Tarve sopimuslisenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslisenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslisenssisäännös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Luonnos on asenteellinen ja tekijävastainen korostaessaan ”sisällön tuottajan” oikeuksia ja asettaessaan ne samalle viivalle ”tekijän valta-aseman” kanssa. Tämä termi on erikoinen, sillä tekijänoikeuden lähtökohta on tekijän oikeus määrätä teoksestaan.

Esitysluonnoksessa sivuutetaan se lähtökohta, että Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto ovat jo suorittaneet perusoikeuspunninnan Euroopan unionin perusoikeuskirjan näkökulmasta direktiivin säätämisen yhteydessä. Direktiivissä on siis jo säädetty niistä velvoitteista, jotka toteuttamalla perusoikeuksien välinen tasapaino saavutetaan. Lainvalmistelijan pyrkimyksenä on nähtävästi kuitenkin ollut tasapainottaa perusoikeudet uudelleen kansallisen lain tasolla. Direktiivi ei anna tähän mahdollisuutta, ja se johtaa paitsi perustavaa laatua olevaan vinoutumaan esitysluonnoksessa, myös yhteensopimattomaan lopputulokseen direktiivin keskeisten tavoitteiden kanssa.

Esitys ei noudata direktiivin vaatimuksia eikä systematiikkaa. Sisällön tuottajan sananvapauden suojaamista ylikorostetaan periaatetasolla tavalla, joka ei perustu direktiivin vaatimukseen eikä vastaa direktiivissä vahvistettua eri perusoikeuksien välistä tasapainoa. Sisällön tuottajan oikeuksien ylikorostaminen ilmenee esimerkiksi erittäin korkeina kynnyksinä pääsyn estämistä koskevissa tilanteissa. Tekijän omaisuudensuojan rajoittamista sisällön tuottajan sananvapauden hyväksi ei ole riittävästi arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kautta.

Yhdymme Teoston ja Luovan työn tekijät ja yrittäjät (Lyhty) asiassa esittämään.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Uusi 23 § on harkitsematon ehdotus, joka ei toteuta direktiivin tavoitteita vaan on omiaan ajamaan musiikin lisensoinnin suorastaan kaaokseen. 23 §:n 1 momentti on rajattava koskemaan vain verkkosisällönjakopalveluita ja 2 momentti on poistettava.

Luonnoksessa 23 § 1 momentissa esitetty poikkeus karikatyyrille, parodialle ja pastissille ei ole direktiivin mukainen, vaan esitystä tulisi muuttaa niin, että se rajautuisi käyttäjälähtöiseen sisältöön sisällönjakopalveluissa. Lisäksi meemin käsitettä tulee käsitellä tarkemmin, se ei itsestään selvästi nyt lukeudu näiden otsikoiden alle. Käyttäjälähtöisten meemien salliminen sisällönjakopalveluissa vaikuttaa olevan luonnoksen keskeinen tavoite ja se on ymmärrettävä yhteiskunnallinen tarve.

23 § 2 momentin ehdotus, jonka mukaan teosta saisi sisällyttää toiseen teokseen, on täysin arvaamaton ja kohtuuton ja Suomen Säveltäjät vastustaa sitä. Teksti sisältää joukon tulkinnanvaraisia termejä, joihin olisi helppo vedota varsinkin musiikin ollessa kyseessä: onhan musiikki usein toisijaista vaikkapa av-teoksessa, mutta se on täysin lisensoitavaa normaalia hyödyntämistoimintaa. Kyseessä ei siis ole tietty erityistapaus, poikkeus on ristiriidassa teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja haittaa kohtuuttomasti tekijöiden etuja (mm. direktiivin johdantolause 6).

On vaikea löytää perusteita, miksi tällaista laajaa poikkeusta tarvitaan yhteiskunnassa. Perusteluista paistavat läpi kaupallisten etujen tasapainon muuttaminen teosten käyttäjien suuntaan, sillä perusteluissa todetaan sen merkitys paitsi kansalaisille, myös ammattimaisesti toimiville tahoille (s. 43). Mikäli todella on löydettävissä sivistyksellisiä ja sanavapauteen liittyviä tarpeita kansalaisyhteiskunnan käyttäjälähtöisten videoiden osalta sisällönjakopalveluissa, voidaan näitä varten laatia aivan toisenlainen poikkeus.

Uutta rajoitusta on perusteltu käyttäjien (sisällön tuottajien) sananvapaudella ja annetaan virheellisesti ymmärtää, että DSM-direktiivi edellyttäisi tätä: "Sisällön tuottajan sananvapauden kannalta on merkityksellistä myös se, että DSM-direktiivin 17 artiklan edellyttämällä tavalla otettaisiin täysimääräisesti käyttöön tietoyhteiskuntadirektiivin mukaiset sanavapauteen liittyvät tekijänoikeuden rajoitukset, jotka sallivat mm. teosten käyttämistä parodiassa, karikatyyrissä tai pastississa, sekä teosten satunnainen sisällyttäminen toiseen teokseen." (s. 50). Direktiivi ei kuitenkaan edellytä tätä uutta ehdotettua rajoitusta. Ehdotettu 2 momentin mukainen rajoitus ei ole tarpeellinen myöskään sen vuoksi, että tekijänoikeuslain 22 §:ään sisältyvä sitaattioikeus ja 23, 25, 25 b ja 25 c §:iin sisältyvät käyttöoikeudet kattavat ehdotetun rajoituksen mukaisen käytön.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Säännös ei noudata EU:ssa saavutettua tasapainoa ja on sisällöltään virheellinen. Verkkosisällönjakopalvelun määritelmä puuttuu. Palveluille ei aseteta sellaista direktiivin sanamuodon mukaista vastuuasemaa kuin direktiivissä edellytetään.

Direktiivin 17 artiklan 1 kohdan antama oikeusohje on yksiselitteinen: verkkosisältöpalvelun tarjoajan toiminta – teosten välittäminen yleisölle palvelussa – luo palveluntarjoajalle välittömän tekijänoikeudellisen vastuuaseman ja veloitteen hankkia toimintaansa varten oikeudenhaltijoiden lupa. 17 artiklan 4 kohdassa säädetään niistä toimenpiteistä, joiden mukaisesti toimimalla palveluntarjoajalla on mahdollisuus vapautua tästä vastuusta.

Luonnoksessa todetaan (s. 104), että ”ehdotetun 55 a §:n 1 momentin mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa 2 §:ssä tarkoitetusta teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, jos palvelun tarjoaja ei ole ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin luvan saamiseksi tekijältä tai ei ole tekijän esittämästä poistovaatimuksesta huolimatta toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä tunnistaakseen tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen siihen yleisön pääsyn.”

Vastuuasetelma on virheellinen: palveluntarjoaja on aina tekijänoikeudellisessa vastuussa pelkästään harjoittamansa toiminnan perusteella. Perustelukirjauksesta sekä itse pykälästä syntyy kuva, että palveluntarjoajan tekijänoikeudellinen vastuu olisi ensin jonkinlaisessa odotustilassa ja realisoituisi vasta siinä tilanteessa, että vastuuvapauteen johtavat toimet laiminlyödään. Näin ei voi olla. Lähtökohtana on verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ankara (ei-tuottamuksellinen) tekijänoikeudellinen vastuu, josta palveluntarjoaja voi vain vapautua toimimalla direktiivin 17 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Myös vastuuvapauden toteutus on virheellinen.

Pidämme ehdotettua 55 a §:ää siinä määrin teknisesti virheellisenä ja sisällöllisesti ongelmallisena, että se on välttämätöntä kirjoittaa kokonaan uudelleen osana 6 a luvun uutta valmistelua. Yhdymme tarkemmissa ehdotuksissa Teoston ja Lyhtyn esityksiin.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Pykälän 2 momentin määräykset ovat lähempänä direktiivin muotoilua ja konkretisoivat sitä. Annettavia tietoja ei kuitenkaan tule määritellä tyhjentävästi laissa vaan luettelo on joustavuuden ja tulevien tietotarpeiden mahdollistamiseksi lisättävä esimerkiksi ”muut teosten käyttöä koskevat tarpeelliset tiedot” -tyyppinen kirjaus. Tietojen antamisen velvoitetta ei myöskään pidä rajata

palveluntarjoajan hallussa oleviin tietoihin, vaan sen tulee kattaa myös mahdolliset kolmannen osapuolen, esimerkiksi alihankkijan hallussa olevat teosten käyttöä koskevat tiedot.

Yhdymme tarkemmissa ehdotuksissa Teoston ja Lyhtyn esityksiin.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotettu 55 c §:n on teknisesti epäonnistunut, ei toimeenpane direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b ja c alakohtien mukaista sääntelyä ja sisältää direktiiviin perustumattomia, oikeudenhaltijan asemaa merkittävästi heikentäviä aineksia. Pidämme ehdotettua 55 c §:ää teknisesti täysin virheellisenä ja sisällöllisesti erittäin ongelmallisena. Pykälä on välttämätöntä kirjoittaa kokonaan uudelleen osana 6 a luvun uutta valmistelua.

Tarkemman sisällön osalta yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Pykälä ei perustu direktiiviin eikä sen säätämiseksi ole perusteita. Myös tässä ilmenee 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan pääsyn estämistä ja aineiston poistamista koskevan virheellisen perusratkaisun vaikutus.

Tarkemman sisällön osalta yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitysluonnos ei noudata direktiivin tarkoitusta ja unohtaa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvoitteet.

Tarkemman sisällön osalta yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotetut 55 e § ja 55 f § on kirjoitettava uudestaan siten, että direktiivin 17(9) mukaiset verkkosisällönjakopalvelun valitus- ja oikeussuojamekanismit toteutuvat direktiivin tarkoittamalla tavalla.

Tarkemman sisällön osalta yhdyimme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitysluonnokseen sisältyvä 55 g § tulee valmistella uudestaan samalla koko 6 a luvun uudelleenvalmistelun yhteydessä huomioiden direktiivissä tehty ero toisaalta valitus- ja oikaisumenettelyn ja toisaalta tuomioistuimen ulkopuolisten oikeussuojamekanismien välillä.

Yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitysluonnoksen 55 k §:n mukainen hyvitys on luonteeltaan rangaistuksenluontoinen vahingonkorvaus, joka on vastoin direktiivin tavoitteita ja siinä saavutettua tasapainoa.

Yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

I. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

-

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Emme näe tarpeellisena muuttaa nykytilaa.

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussäätelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen

lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

Emme yhdy. Nykytila ei ole tyydyttävä, vaan tekijöille tarvitaan direktiivin edellyttämä järjestely. Kuten johdantokappale 79 tuo esiin: tekijät ja esittävät taiteilijat ovat usein haluttomia vaatimaan oikeuksiaan sopimuskumppaneiltaan tuomioistuimessa, joten on säädettävä vaihtoehtoisesta riidanratkaisumenettelystä, jolla käsitellään avoimuusvelvoitteisiin ja sopimuksen kohtuullistamiseen liittyviä asioita nopeasti ja kohtuullisin kustannuksin.

Kuten tiedämme, Suomessa paitsi tuomioistuinmenettely, myös välimiesmenettely on kallis ja raskas hanke. Myös sovittelun kustannukset ovat moninkertaisia esitysluonnoksen nostamaan 500 euroon nähden. Esimerkiksi Kauppakamarin sovittelun hakemusmaksu on jo yksistään 1.500 euroa. Esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan selvitetty tai tunnistettu vastaavalla tavalla käsittelymaksun merkittävyyttä tekijöille ja esiintyville taiteilijoille. Pidämme esitysluonnosta tältä osin puutteellisena. Nykytila johtaisi siihen, että avoimuusvelvoite ja kohtuullistamiskohdat jäisivät tosiasiaassa hyvin vähäiselle merkitykselle.

Yhdenvertaisen kohtelun ja oikeasuhtaisen tasapainon säilyttämiseksi myös tekijöille ja esittäville taiteilijoille tulee perustaa suositusluonteisia lausuntoja antava Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen lautakunta, joka huomioi kuluriskin. Lautakunta käsitelisi tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden riidat, jotka koskettavat direktiivin 19 artiklan mukaista avoimuusvelvoitetta ja 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismia. Lautakunnassa sovittelu tapahtuisi lautakunnan puheenjohtajan johdolla. Mikäli sovintoa ei saataisi aikaan, asia siirtyisi koko lautakunnan käsiteltäväksi. Lautakunnan kokoonpanossa olisi riidan osapuolia edustavat tahot sekä yksi riippumaton asiantuntija. Lautakunnan antamien lausuntojen tulisi olla julkisia edistään hyvien käytäntöjen muodostumista koko taide- ja kulttuurikentälle.

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvailaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kuvailussa on virheitä ja puutteita, ja lähtökohdiltaan se ei ole taiteilijamyönteinen. Säveltäjien mielestä olisi tärkeintä muistaa koko tekijänoikeuslainsäädännön lähtökohta. "Tekijänoikeuden historia osoittaa tekijänoikeuslainsäädännön yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista kirjallisuuden ja taiteen edistämisen. Vaikka lainsäädännölliset ratkaisut eri maissa poikkeavatkin toisistaan, tämä tavoite on ainakin ollut tekijänoikeusnormistolle yhteinen." (Haarman 2005, s. 9). Esitysluonnos on kirjoitettu taloudellisten ja käyttäjälähtöisten arvojen valossa siten, että se muuttaa tekijänoikeusajattelua ja tekijänoikeuden periaatteita aikaisemmasta. Esityksessä irtaannutaan pohjoismaisesta lainsäädäntöperinteestä ja eurooppalaisesta droit auteur/author's rights -ajattelusta.

Vaikutusarvioinnissa on annettu ensisijainen painoarvo taloudelliselle intressille sekä teosten hyödyntämiselle. Esityksessä todetaan (s.45), että tekijänoikeuslainsäädännön perimmäinen yhteiskunnallinen tarkoitus on edistää teosten saatavuutta. Tekijänoikeuslaki on kuitenkin säädetty ensisijaisesti luovan työn tekijöiden suojaksi. Suojaa ei ole sidottu taloudelliseen arvoon. Tekijänoikeuden syntymisen ainut kriteeri on teoskynnyksen ylittyminen. WIPO:n mukaan tekijänoikeuslain tarkoitus on lain tasolla varmistaa tekijöille oikeus heidän teoksiinsa ja luoda tasapainoinen suhde näiden oikeuksien ja yleisen edun välille. Lisäksi lailla edistetään luovuutta ja sitä kautta taloudellista ja sosiaalista kehitystä.

Tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä tulisi arvioida ensisijaisesti luovien tekijöiden näkökulmasta, mikä on tekijänoikeuslainsäädännön primääri tehtävä. Tekijänoikeuksilla varmistetaan luovan työn persoonallisuus- ja oikeudellinen suoja, luovan työn jatkuvuus sekä tekijöiden mahdollisuus tulla työllään toimeen. Vaikutustenarvioinnissa ei ole otettu huomioon tekijän näkökulmaa riittävällä tavalla.

Kuvailu viestinnän demokratisoitumisesta ansaitsee lisäpohdintaa. Vaikka julkaiseminen on yhä helpompaa, näyttää esimerkiksi viihteessä kulutus keskittyvän yhä enemmän joihinkin suosittuihin teoksiin. Esitysluonnoksessa rinnastetaan teosten käyttäminen korvauksettomuuteen tavalla, joka ei ole looginen seuraus. Päinvastoin: tässä tilanteessa tekijänoikeuden merkitys tekijöille korostuu, kun lähes kuka tahansa voi teoksia jakaa ja levittää.

Direktiivin tarkoitus ja sen asettamat vaatimukset tekijöiden suojasta eivät toteudu esityksen sisällössä. Esitykseen ei ole sisällytetty punnintaa siitä, mitä näiden tekijöiden asemaa parantavien normien säätämättä jättämisestä seuraa eli sitä, minkälainen vaikutus on esimerkiksi kohtuullisen korvauksen periaatteen ulosjättämisellä laista.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Luonnoksessa on merkittäviä puutteita. Varaamme mahdollisuuden lausua vaikutuksista tarkemmin lisää, tässä muutama pääasia.

Ensinnäkin luonnoksessa todetaan, että opetuspoikkeuksella ei ole taloudellisia vaikutuksia (s. 42). Mikäli luonnoksen ehdotus menisi eteenpäin, sillä olisi radikaalisti säveltäjien taloutta ja taiteen leviämistä huonontavat vaikutukset. Voidaan jopa olettaa, että nuottien kustantajien ei kannata samassa määrin nuotteja enää kustantaa, varsinkin jos kyseessä on taiteen perusopetukseen soveltuva nuotti. Kopiosto-korvauksilla on merkittävä vaikutus taiteilijoiden apurahoihin ja niillä rahoitetaan juuri tekijänoikeusajattelun mukaisesti uusien teosten syntyä.

Esitys kaventaa merkittävästi oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Ehdotettu rajoitussäännös sallisi esimerkiksi kokonaisten nuottijulkaisujen, romaanien, tietokirjojen, elokuvien ja muiden teosten kopioimisen ja jakamisen opiskelijoiden saataville. Tämä on omiaan korvaamaan alkuperäistuotteiden hankinnan ja on selvä, että tämä on ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja sillä on tekijöille ja oikeudenhaltijoille merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

TekL 21 §:ään ehdotetun muutoksen vaikutuksia ei ole luonnoksessa arvioitu lainkaan. Elokuvien ja tv-ohjelmien esittämiseen opetuksessa on saatavilla lupia ja näillä on merkittävä taloudellinen vaikutus oikeudenhaltijoille. Av-teosten siirtäminen korvauksettomaan, vapaaseen esittämisoikeuteen vähentää kotimaisten av-tekijöiden korvaustuloja suoraan 1,8 MEUR.

Kopiosto on tuonut esiin, että esim. tiedonlouhintaa koskevat tiedot ovat väärin.

Arvio uuden 23 § 2 momentin vaikutuksista on virheellinen, väite siitä, että tämä vaikuttaisi myönteisesti luovan toiminnan edellytyksiin - asia on päinvastoin. Toki sellainen ammatillinenkin toiminta voisi lisääntyä, jossa ilmaiseksi otetaan toisen omaisuutta - tämä ei voi olla tekijänoikeuslainsäädännön tavoite.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Direktiivin tarkoitus ja sen asettamat vaatimukset tekijöiden suojasta eivät toteudu esityksen sisällössä eikä tekijöiden asema parane toisin, kuin esityksessä väitetään (s. 44). Vaikka tekstissä väitetään esimerkiksi, että "tekijälle tulisi oikeus perua tekijänoikeuden luovutus tilanteessa, jossa käyttäjä ei ole hyödyntänyt sille siirrettyjä oikeuksia", ei lakitekstilunnonsta ole kirjoitettu näin, joten perustelut ovat virheelliset ja niiden arviointi turhaa. Lakitekstissä peruuttamisoikeus on paljon kapeampi.

Nykyisin ja edelleen tekijöiden asema on yleisesti heikko verrattuna käyttäjäyrittäjien asemaan. Tekijänoikeuslain tarkoituksena on saattaa tasapaino perusoikeuksista johdettujen tekijän suojan ja yleisen teosten hyödyntämisoikeuden välille, mutta nyt esitetty lainsäädäntömuutos ei tällaista tasapainoa saavuta tai merkittävästi paranna asemaa sillä tavalla kuin direktiivi edellyttää. Luonnoksessa on pohdittu esimerkiksi pienille yrityksille koituvaa hallinnollista taakkaa, mutta tietojensaannin tarvetta ja vaikutuksia tekijöille ei pohdita lainkaan.

Ongelmallinen on myös toistuva viittaus kaupalliseen toimintaan, jota ei sen tarkemmin pohdita. On paljon laajaa teosten hyödyntämistä, joka ei suoraan tavoittele vaikkapa mainosliikevaihtoa (esimerkiksi Yleisradio).

Esitykseen on lisättävä vaikutusarviointi nuottijulkaisujen osalta. Opetuspoikkeuksia oltaisiin laajentamassa niin, että kokonaan sivuutetaan DSM-direktiivin 5 artiklan 2. kohdan maininta nuoteista sekä tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohta: "jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksissa --- lukuun ottamatta nuottilehtien kopioita". Kustannussopimuksia koskeva arvio myönteisistä vaikutuksista niin kirjailijoiden kuin kustantajienkin asemaan on ensinnäkin epätodennäköinen (molemmat osapuolet hyötyvät), mutta herättää kysymyksen, eikö nuottijulkaisut kuulu soveltamisalaan? Muutenkin kaikki nuotteja koskeva vaikutusarviointi puuttuu esityksestä. Suomen Säveltäjät toimittaa mielellään erillisen muistion ministeriölle siitä, millaista

nuottien käyttö on erotuksena kirjankustantamiseen. Väittämä transaktiokustannusten vähenemisestä on täysin väärä, sillä esimerkiksi lain aikaraja ei vaikuta toimivalta vaan kaikesta tulisi edelleenkin sopia yksilöllisin sopimuksin ja suositussopimuksin.

Esitykseen ei ole sisällytetty punnintaa siitä, mitä direktiivin mukaisten tekijöiden asemaa parantavien normien säätämättä jättämisestä seuraa eli sitä, minkälainen vaikutus on esimerkiksi kohtuullisen korvauksen periaatteen tai vaihtoehtoisen riidanratkaisumenetelmän poisjättämisellä.

Kaupallista hyödyntämistä koskevien sopimusehtojen sääntelyyn liittyvien muutosten vaikutusten osalta esityksessä todetaan ehdotettujen mm. tiedonsaantioikeutta ja luovutuksen perumisoikeutta koskevien muutosten vahvistavan tekijöiden asemaa merkittävästi. Esityksen taustalla ei ole analysoitu alan toimijoiden kokemuksia ja käsityksiä siitä, minkälainen nykytila kyseisten tilanteiden taustalla vallitsee tai millaisia säännösten tulisi olla, jotta ne myös tosiasiallisesti vaikuttavat tekijöiden asemaa vahvistavasti.

Käyttäjälähtöisestä esityksen kirjoittamistavasta on esimerkkinä mm. se, että esityksessä tiedonsaantioikeuden määrittelyyn liittyvän ”hyvän tavan mukaisuus” katsotaan yritysten oikeudelliseksi epävarmuudeksi. Tosiasiassa epävarmuus riittävästä tiedonsaannista tulisi ko. pykälän perusteella jäämään sopimussuhteen heikommalle osapuolelle eli tekijälle. Lähtökohtaisesti tiedon luovuttaja arvioi ”hyvän tavan mukaisuuden” antaessaan tietoja, ei tietojen saaja. Lainsäätäjällä olisi tässä kohtaa ollut mahdollisuus arvioida säännöstä mm. nykytilanteen ja alan toimijoiden näkemysten valossa ja säätää oikeusohje yksiselitteiseksi.

Esityksellä ei voida olettaa olevan haluttuja vaikutuksia tekijöiden neuvotteluaseman parantamiseksi, ja lautakuntatyypin ratkaisuelimen puuttuessa vaikuttaa todennäköiseltä, että taiteilijat eivät saisi uusia oikeuksiaan esimerkiksi tiedonsaantiin liittyen varmistetuksi.

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Yhdymme Teoston ja Lyhtyn asiassa esittämään.

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Analyysissä on merkittäviä puutteita. Tekijänoikeuslaissa on kyse tekijän omaisuudensuojasta ja tekijän moraalisisista oikeuksista. Tekijän omaisuudensuojan rajoittamista yleisön sananvapauden nojalla ei ole riittävästi arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kautta. Tekijän omaisuudensuojaa on käsitelty kaiken kaikkiaan suppeasti.

Tekijöiden aseman heikentämistä perustellaan toistuvasti sananvapaudella. Vaikka myös sosiaalinen media ja muu viihteellinen ilmaisu ovat sananvapauden piirissä, on sananvapauden ytimessä tärkeistä yhteiskunnallisista aiheista käytävä keskustelu. Ammattimainen vapaa journalismi, taide ja tiede ovat demokratian perusedellytyksiä, mutta niiden tekeminen vaatii taloudellisia resursseja. Tämä näkökulma on esityksessä unohdettu. Tarjoamalla suojaa teosten muiden taholta tapahtuvaa hyödyntämistä vastaan tekijänoikeus myös suojaa sananvapautta antamalla taloudellisen kannustimen ammattimaisen journalismin, tieteen ja tieteen tekemiselle. On tärkeää muistaa, että tekijänoikeus ei suojaa tietoa tai ideoita, ainoastaan tekijän persoonallista ilmaisua. Teosten siteeraaminen on sallittua hyvän tavan mukaisesti.

Haarman kirjoittaa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklasta seuraavasti: "Artiklasta käyvät ilmi ne ainakin näennäisesti toisilleen vastakkaiset intressit, jotka tekijänoikeuslainsäätäjän on sovittava yhteen. Toisaalta on otettava huomioon kansalaisten yhteiset intressit eli ennen muuta vapaan tiedonvälityksen vaatimukset ja tehtävä halukkaille mahdolliseksi nauttia tieteen ja taiteen saavutuksista. Toisaalta taas on huolehdittava tekijöiden aineellisten ja moraalisten etujen suojaamisesta. Näillä vastakkaisilla vaatimuksilla on kuitenkin myös yhteinen tavoite, joka on juuri se, joka edellä on nähty kaikkien erilaisten tekijänoikeuslainsäädäntöjen tärkeimmäksi päämääräksi: kumpainenkin pyrkii edistämään tieteen ja taiteen kehitystä ja niiden saavutusten levittämistä." (Haarman 2005, s.11)

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Lain perustelut ovat ristiriidassa säädöstekstilunnon kanssa ja lakitekstin lisäksi perustelut on kirjoitettava uudestaan. Ne jäävät pitkäaikaiseksi laintulkinnan lähteeksi ja ovat omiaan muuttamaan vakiintuneita tulkintoja ja perinteistä suomalaista ja eurooppalaista tekijänoikeuskäsitystä.

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

Luonnos on palautettava kokonaisuudessaan valmisteluun eikä tämän esityksen kanssa tule edetä eduskuntaan.

Oikeuksien tasapaino ei toteudu, ehdotus ei toteuta direktiivin tavoitteita eikä vahvista tekijöiden asemaa. Tekijöiden sopimisen suojaksi säädetyt velvoitteet on säädettävä lakiin niin, että niillä on tekijöiden asemaa edistävä vaikutus ja kollektiivisopiminen vahvistuu. Opetuspoikkeuksen tulee perustua sopimuslisensijärjestelyyn, nuottien asema erityisenä aineistona on otettava huomioon, luonnostellusta 23 § 2 momentista luovuttava kokonaan ja sisällönjakopalveluita koskeva osa valmisteltava niin, että lähtökohtana on sisällönjakopalvelun vastuu.

Esitys ei noudata direktiivin tavoitteita eikä systematiikkaa ja säveltäjien arvio on, että se ei edistä tekijöiden suojaa vaan on omiaan suorastaan heikentämään sitä.

Verronen Vappu
Suomen säveltäjät